

MADDE 26 : DÖVİZ İLE YAPILAN İŞLEMLER

MADDE 26 : DÖVİZ İLE YAPILAN İŞLEMLER

MADDE METNİ :

"Döviz ile Yapılan İşlemler:

Madde 26 - Bedelin döviz ile hesaplanması halinde döviz, vergiyi doğuran olayın meydana geldiği andaki cari kur üzerinden Türk parasına çevrilir. Cari kuru belli olmayan dövizlerin Türk parasına çevrilmesine ilişkin esasları Maliye ve Gümrük Bakanlığı belirler."

MADDE İLE İLGİLİ GENEL TEBLİĞLER :

KDV Kanunu ile ilgili ve halen geçerli genel tebliğ 01.05.2014 tarihi ile yürürlüğe giren [KDV GENEL UYGULAMA TEBLİĞİ](#)'dir. Bir önceki cümlede verdiğimiz linke tıkladığı takdirde, bu ana Tebliğ'de sonradan yapılan değişikliklerin de görülebileceği metne ulaşılabilir.

MADDEYE İLİŞKİN YORUM VE AÇIKLAMALAR :

1. GENEL AÇIKLAMA :

26 ncı madde hükmü;

- Yurt dışında mukim müşterilere yapılan teslim ve hizmetler,
- Kambiyo kısıtlamalarının büyük ölçüde kalkması dolayısıyla meydana gelen müsait ortam sayesinde Türkiye'de mukim kişiler arasında cereyan eden dövizli işlemler,
- Satıcının enflasyona karşı korunması ve fiyat istikrarı sağlanması amacıyla, bedelin dövizle göre belirlendiği,
- Sorumlu sıfatıyla KDV ödenmesini gerektiren durumlar

gibi nedenlerle bedelin yabancı para ile belirlendiği hallerde KDV matrahının bulunabilmesi amacıyla [Türk Lirasına dönüştürülme işleminin nasıl yapılacağını](#) düzenlemektedir. (ithal işlemlerinde dövizli bedellerin Türk Lirasına çevrilmesi ile ilgili açıklamalarımız 21. maddededir.)

Maddeye göre KDV matrahının tesbitine yönelik Türk Lirasına çevirme işlemi, VERGİYİ DOĞURAN OLAYIN MEYDANA GELDİĞİ ANDAKİ;

- Cari kur üzerinden,
- Cari kuru belli olmayan dövizlerde, Maliye Bakanlığı'nın belirleyeceği şekilde yapılacaktır.

Sık sık tereddütlere ve hatalı uygulamalara konu olan 26 ncı madde hükmü hakkındaki açıklamalarımız ve görüşlerimiz aşağıdaki bölümlerde yer almaktadır.

MADDE 26 : DÖVİZ İLE YAPILAN İŞLEMLER

2. KURUN TESBİTİ :

2.1. Varsa Taraflarca Serbestçe Belirlenmiş Olan Gayrı Resmi Kur Kullanılır:

Dövizli işlemlerde KDV matrahının tesbiti amacıyla dikkate alınması gereken kur, ilk planda CARİ kurdur. Cari kur tarafların kendi aralarında serbestçe belirledikleri kurdur.

Döviz kurlarında şiddetli artışların görüldüğü dönemlerde, döviz cinsinden belirlenmiş olan periyodik ödemeler için geçici olarak, resmi kurun çok altındaki kurların taraflarca dikkate alındığı görülmüş olup, böyle bir uygulamanın KDV kaçağı meydana getirmedeği açıktır. Çünkü KDV açısından öncelikli kur cari kur olup, resmi kur cari kurun belli olmadığı haller içindir.

Cari kurun öncelikli olduğu hususu Maliye İdaresi tarafından da kabul görmektedir.

Örnek vermek gerekirse;

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilmiş olan 18.08.2017 tarihli özelgede;

“Buna göre, yurtiçindeki müşterileriniz adına düzenleyeceğiniz faturalarınızın, Türk para birimi ile düzenlenmesi esas olup, Türk parası karşılığı gösterilmek şartıyla yabancı para birimine göre de düzenlenmesi mümkün bulunmaktadır. Ancak, yurt dışındaki müşteriler adına düzenlenen belgelerde Türk parası karşılığı gösterilme şartı bulunmamaktadır.

Bu durumda, yurt içi firmalara yapılan satışlara ilişkin olarak yabancı para birimi kullanarak düzenlediğiniz faturalarda yer vermek üzere, fatura muhteviyatı döviz cinsinden tutarın Türk Lirası karşılığının belirlenmesinde;

*- Alıcı ile aranızda yapılan sözleşmede **döviz kurunun taraflarca belirlenmiş olması halinde, sözleşmede belirlenen döviz kurunun,***

*- Alıcı ile aranızda yapılan sözleşmede **döviz kurunun taraflarca belirlenmemiş olması halinde ise, faturanın düzenlendiği tarihte Resmi Gazete' de yayımlanan T.C. Merkez Bankası döviz alış kurunun***

dikkate alınması gerekmektedir.”

denilmiştir.

Büyük Mükellefler Vergi Dairesi tarafından verilmiş olan 02.01.2012 tarihli özelgede ise şu ifadelere yer verilmiştir:

“1- Yurtiçi firmalardan yapacağınız dövize endeksli mal alımlarına istinaden düzenlenen sözleşmede döviz kurunun taraflarca belirlenmesi halinde, (avans olarak yapılan ödemelerde dahil) düzenlenecek satış faturalarında Türk Lirası karşılığının gösterilmesi şartıyla, sözleşmede belirlenen döviz kuru üzerinden ilgili bedelin Türk Lirasına çevrilerek defter kayıtlarına geçirilmesi,

*2- Mal ithalatında, mal bedeli ile mal bedeli üzerinden Gümrük Makbuzu üzerinde hesaplanan Gümrük Vergisi ve KDV'nin hesaplanmasında 4458 sayılı Gümrük Kanununun 30 uncu maddesinde belirtilen T.C. Merkez Bankası **döviz satış kuru geçerli** olacağından, mal bedeli ve söz konusu vergilerin T.C. Merkez Bankası döviz satış kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilerek defter kayıtlarına geçirilmesi,*

3- Yurtiçi firmalardan yapacağınız dövize endeksli mal alımlarına istinaden taraflarca mal alım sözleşmesinde döviz kurunun belirlenmemiş olması ve satış faturasında mal bedelinin T.C. Merkez Bankası döviz satış kuru üzerinden hesaplanması durumlarında, ödeme için taraflarca döviz kuru belirlenmediğinden düzenlenecek satış faturalarındaki bedelin T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilerek defter kayıtlarına geçirilmesi, ayrıca fatura düzenleme tarihinden, ödemenin gerçekleştiği tarihe kadar lehinize oluşan kur farkları için

MADDE 26 : DÖVİZ İLE YAPILAN İŞLEMLER

şirketinizce satıcıya, aleyhinize oluşan kur farkları için ise satıcı tarafından adınıza fatura düzenlenerek, teslim veya hizmetin yapıldığı tarihte bu işlemler için geçerli olan oran üzerinden KDV hesaplanması gerekmektedir.”

Taraflar cari kuru diledikleri şekilde belirleyebilirler.

Bu durumu garipsememek ve keyfilik olarak algılamamak gerekir.

Çünkü fiyat serbestisi olan tüm teslim ve hizmetlerde TL bedel serbestçe tayin edilebildiğine göre, bedel yabancı para cinsinden belirlenip kurun serbestçe belirlenmesi mümkün olabilmelidir. Zaten fiyatın döviz olarak ifade edilmesi yanında bu fiyatın hangi kur üzerinden TL'ye çevrileceğinin belirlenmesi TL cinsinden fiyat ifade edilmesi ile eş anlamlıdır.

Cari kur belirlemede ödeme faktörü önem arz etmektedir. Taraflar fiyatı döviz cinsinden belirlemekle beraber kur olarak tahsilatın yapıldığı tarihlerdeki resmi kurları cari kur tespiti için dikkate alabilirler.

Örnek:

Bedeli 100.000 Dolar olarak belirlenmiş olan bir işleme ait olarak alıcının satıcıya 50.000 Dolar avans vereceği bakiye tutarın işin bitiminde ödeneceği, bu işlemde uygulanacak cari kurun ödeme tarihlerindeki resmi alış kurları olacağı karara bağlanmıştır. Avansın ödendiği tarihteki dolar kuru 9,50 TL işin bitimindeki dolar kuru ise 13,50 TL'dir. Bu durumda KDV matrahının;

$$50.000 \times 9,50 = 475.000$$

$$50.000 \times 13,50 = \underline{675.000}$$

TOPLAM : 1.150.000 TL olarak tespit edilebilmesi gerekir.

Aynı sonuca, (100.000 x 13,50 =) 1.350.000 şeklinde bulunacak tutara aradaki fark olan 200.000 TL erken ödeme iskontosunu göstermek suretiyle (1.350.000 – 200.000 =) 1.150.000 TL iskonto sonrası tutar şeklinde ulaşmak mümkündür.

2.2. Cari Kurun Belli Olmadığı Durumlarda, TCMB Döviz Alış Kuru Kullanılır:

Taraflar kendi aralarında bir cari kur belirlemediyse, kurun ne olacağı Maliye Bakanlığı'na belirlenecektir. Vergileme alanında T.C. Merkez Bankası tarafından günlük olarak belirlenen DÖVİZ ALIŞ KURU dikkate alınmaktadır. (KDV Genel Uygulama Tebliğinin III/A-1.1. no.lu bölümü)

Buradaki DÖVİZ ALIŞ KURU belirlemesi cari kurun (tarafın aralarındaki benimsedikleri kurun) belli olmadığı haller ile ilgilidir. Mesela taraflar arasında, döviz bedelin Türk lirasına dönüşümünde döviz satış kurunu benimsemişlerse KDV matrahı bu cari kura göre bulunmalıdır.

2.3. TCMB Döviz Alış Kurunun Belirlenmediği Durumlarda Resmi Kur Tespitinin Nasıl Yapılacağı:

Yoğun şekilde işlem gören konvertible dövizlerden bir kısmının TCMB tarafından tespit edilen günlük kurları ilan edilmektedir. Cari kuru bu şekilde belli edilen kurlar bakımından sorun yoktur. Fakat Türk Lirasına çevrilmesi gereken yabancı para, günlük kur tespitine ve ilanına konu edilmiyorsa ve taraflar arasında belirlenmiş bir cari kur yoksa ne yapılması gerektiği müphemdir. Çünkü Bakanlık bu konuda KDV açısından uygulanması gereken esas açıkça belli etmemiştir.

Üç çözüm yolu üzerinde durulabilir:

MADDE 26 : DÖVİZ İLE YAPILAN İŞLEMLER

- Bakanlık, yıl sonu değerlemelerinde dikkate alınacak kurları tespit etmekte ve yılda bir kere VUK Genel Tebliği ile duyurmaktadır. KDV nin doğduğu gün itibariyle en son Tebliğe bakılmak suretiyle kur belirlenebilir.
- İlgili dövizin, KDV nin doğduğu gündeki alış kuru T.C. Merkez Bankasından öğrenilebilir.
- Uluslararası para piyasasına ilişkin bültenler ve/veya çapraz kurlar yardımı ile kur belirlemesi yapılabilir.

İçinde bulunulan belirsizlik karşısında bize göre her üç yöntem de muteberdir.

KDV Genel Uygulama Tebliği'nin III/A-1.1. bölümünde ;

"Merkez Bankasınca Resmi Gazetede ilan edilmeyen dövizlerin Türk parasına çevrilmesinde ise cari döviz kuru esas alınır."

denilmiştir.

"Cari kur" tabiri, taraflarca serbest olarak tespit edilip mutabık kalınan kur anlamında kullanıldığına göre, resmi kuru günlük olarak ilan edilmeyen para birimleri üzerinden belirlenmiş fiyat veya bedellerin Türk Lirasına çevrilmesinde, alıcı ve satıcının kuru diledikleri yöntemle veya aralarında serbestçe kararlaştırabilecekleri anlaşılmaktadır.

2.4. Hangi Günün Kuru:

KDV matrahının tespiti bakımından, vergiyi doğuran olayın meydana geldiği gün aynı zamanda kurun ilgili olduğu gündür.

KDV nin hangi günde doğduğu, 10 uncu madde ile ilgili bölümde açıklanmıştır.

3. UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE ÖZELLİK GÖSTEREN HALLER:

3.1. Dövizli Bedelin Avans Olarak ve/veya Gecikmeli Şekilde Tahsil Edilmesi :

Bilindiği gibi avans alınması KDV doğurucu olay değildir. Keza bedelin geç tahsil edilmesi de vade farkı işlem bedeline dahil edilmediği takdirde o işleme ait KDV matrahını etkilemez.

ÖRNEK :

KDV ye tabi olan ve istisna kapsamına girmeyen bir işlemin bedeli, 8.000 \$ olarak belirlenmiş, cari kur öngörülmemiş ve \$ resmi döviz alış kuru 14 TL iken 2.000 \$ (veya muadil para) avans olarak alınmıştır. İşlemin (KDV doğuran olayın) gerçekleştiği gündeki resmi döviz alış kuru 14,50 TL, bakiye 6.000 \$ ın tahsil edildiği gündeki kur ise 15 TL'dir.

102 BANKALAR	28.000	
	120 ALICILAR	28.000
Avans tahsili (2.000 \$ x 14 = 28.000)		

120 ALICILAR H.	136.880	
	600 YURTİÇİ SATIŞLARI	116.000
	391 HESAPLANAN KDV	20.880
	(116.000 x 0,18)	

MADDE 26 : DÖVİZ İLE YAPILAN İŞLEMLER

Siparişin yerine getirilmesi ve fatura kesilmesi (8.000 \$ x 14,50 = 116.000)

102 BANKALAR	20.880	
120 ALICILAR		20.880
KDV tutarının ayrıca tahsil edilmesi		

102 BANKALAR	90.600	
120 ALICILAR		90.000
Bakiye 6.000 \$ ın tahsili (6.000 X 15 = 90.000)		

Bu aşamada müşteri cari hesabı dolar bazında kapanmıştır. Fakat kur farkı nedeniyle alıcılar hesabı (28.000 + 20.880 +90.000) – 136.880 = 2.000 TL alacak bakiye vermektedir. Söz konusu bakiye, bedelin kısmen erken, kısmen de geç tahsilinden kaynaklanan ve satıcı lehine oluşmuş kur farkıdır. Satıcı, 2.000 + KDV şeklinde bir fatura düzenleyecek ve bu faturadaki KDV yi müşterisinden ayrıca tahsil edecektir.

Satıcı bu faturasını şu şekilde kayda alır :

100 KASA	360	
120 ALICILAR	2.000	
602 DİĞER GELİRLER		
-Kur farkı		2.000
391 HESAPLANAN KDV		360

Böylelikle müşteri cari hesabı kapanmış olur. Müşterinin ayrıca ödediği kur farkına ilişkin KDV (360 TL) indirilecek KDV olarak dikkate alınacağı için ilave maliyet değildir. Ancak müşteri KDV mükellefi değilse, kur farkı KDV si maliyetini yükseltmekte, KDV mükellefi ise fakat devrolan KDV sorunu varsa finansal açıdan zarara uğramaktadır. Bu nedenlerle çoğu zaman alıcı durumundaki kişi ve firmalar kur farkı KDV sini ödeme konusunda direnç göstermektedirler. (Kur farkları konusunda, 1 inci maddedeki 6.6. nolu bölüme bakınız.)

Yukarıdaki örnekte görüldüğü üzere bedeli döviz olarak veya dövize endeksli şekilde belirlenmiş olan işleme ait KDV, bedelin erken veya geç ödenmesinden etkilenmemiş ödeme zamanına bakılmaksızın KDV nin doğduğu gün için geçerli kur üzerinden hesaplanmıştır.

Maliye Bakanlığı'nın 19.4.1993 tarih ve 24925 sayılı muktezası şöyledir:

"3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 1/1. maddesine göre, Türkiye'de yapılan ticari nitelikteki mal teslimi ve hizmet ifaları katma değer vergisine tabi bulunmaktadır.

Aynı kanunun 10/a maddesine göre, mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde malın teslimi veya hizmetin yapılması ile vergiyi doğuran olay meydana gelmektedir. Aynı maddenin (c) bendinde ise kısım kısım mal teslimi veya hizmet yapılması mutad olan veya bu hususlarda mutabık kalınan hallerde, her bir kısmın teslimi veya bir kısım hizmetin yapılması ile vergiyi doğuran olayın meydana geleceği hükme bağlanmıştır.

Öte yandan anılan Kanunun 26. maddesinde ise, bedelin döviz ile hesaplanması halinde dövizin vergiyi doğuran olayın meydana geldiği andaki cari kur üzerinden Türk parasına çevrileceği hüküm altına alınmıştır.

MADDE 26 : DÖVİZ İLE YAPILAN İŞLEMLER

Bu hükümlere göre, konu ile ilgili olarak aşağıdaki şekilde işlem yapılması uygun görülmüştür.

- 1) P.T.T. Genel Müdürlüğü ile adı geçen Konsorsiyum arasında yapılan sözleşme gereği işin başında peşin tahsil edilen bedeller (avans), bir teslim veya hizmetin karşılığını teşkil etmediğinden katma değer vergisine tabi olmayacaktır. Bu nedenle, avansın verildiği tarihte fatura düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır.
2. Taahhüt işlerinde vergiyi doğuran olay, taahhüt işi dolayısıyla hakediş belgelerinin (raporunun) düzenlenip ihale makamınca onaylandığı anda meydana gelmektedir.

Buna göre, adı geçen şirket tarafından yapılan montaj hizmetlerinde vergiyi doğuran olay, istihkak raporunun düzenlenip P.T.T. Genel Müdürlüğü'nce onaylandığı tarihte meydana gelmektedir. Bu nedenle işleme ait katma değer vergisinin, avans dahil işlem bedelinin vergiyi doğuran olayın meydana geldiği tarihteki cari kur üzerinden Türk Lirasına çevrilerek bulunan bedel üzerinden hesaplanması ve ilgili dönemde beyan edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, PTT Genel Müdürlüğü tarafından ilgili firmaya ödenecek bedelin tespiti konusunda Bakanlığımızca bir görüş bildirilmesi söz konusu değildir."

3.2. Dövizli Faturanın Erken Kesilmesi :

KDV yi doğuran olay malın teslimi veya hizmetin tamamlanması olmakla beraber, bu teslim veya hizmetten önce fatura düzenlendiğinde KDV, belgenin düzenlendiği tarih itibarıyla doğmaktadır. (Md. 10/b) Böyle bir durumda fatura yabancı para üzerinden (veya yabancı paraya endeksli) şekilde kesildiğinde KDV matrahı, taraflarca belirlenmiş bir cari kur yok ise fatura tarihinde geçerli TCMB döviz alış kuruna göre belirlenmektedir.

ÖRNEK :

Büyük ölçüde ithalata dayanan bir restorasyon işi, 115.000 EURO+KDV karşılığı TL bedelle ihale edilmiş ve bedelin tamamı işin devamı sırasında (Kur 14,00 TL iken $115.000 \times 14,00 = 1.610.000$ TL olarak) ödenmiştir. Aradan bir süre geçmiş ve iş bitmeden önce (Kur 15 TL, iken) fatura düzenlenmiştir. İşin tamamlandığı tarihteki kur 16 TL.'dir.

Bu olayda fatura şöyle düzenlenmelidir.

RESTORASYON BEDELİ	1.725.000
(115.000 x 15 =)	
% 18 KDV	310.500
	+
	<u>2.035.500</u>

Dikkat edilirse KDV matrahı paranın tahsil edildiği veya işin bittiği gündeki kura göre değil, faturanın erken kesilmesi suretiyle KDV nin doğduğu gündeki kur üzerinden hesaplanmıştır.

Faturada işi yapanın hasılatı 1.725.000 TL olarak görünmekle beraber net ve nihai hasılat 1.610.000 TL.'dir. Çünkü işi yapan, erken tahsilat dolayısıyla oluşan dövizli avans borcu dolayısıyla 115.000 TL. aleyhte kur farkı hesaplayacak böylelikle bu işe ilişkin net hasılatı 1.610.000 TL. olarak teşekkül edecektir.

Nihai hasılat 1.610.000 TL iken KDV nin 1.725.000 TL. üzerinden hesaplanması anlamlı değildir. Bize göre işi yapan, 115.000 TL. iskonto uygulamak suretiyle KDV matrahını nihai hasılatına indirgeme hakkına sahiptir.

Buna göre fatura şu şekilde kesilir :

Restorasyon Bedeli (115.000 x 15)	1.725.000
İskonto (erken tahsilat iskontosu)	115.000

MADDE 26 : DÖVİZ İLE YAPILAN İŞLEMLER

KDV Matrahı (İskonto sonrası bedel)	-	1.610.000
	KDV	289.800
	+	1.899.800

Görüldüğü gibi aynı işlemin KDV si iskontonun etkisiyle 310.000 den 289.800 TL.'ye düşmüştür. Bu düşüş bize göre yasaldir. Çünkü 26 ncı madde hükmü, iskontoların matraha dahil olmadığı yolundaki hükmü (Md.25/a yı) bertaraf edemez. Kaldı ki bu iskontonun yapılması için erken tahsilat gibi çok haklı bir neden vardır.

Ancak Maliye İdaresinin farklı görüşte olması ihtimali vardır. Çünkü İdare dövizli avanslara ilişkin kur farklarının, avansa konu işlem bedeline eklenmesine veya bu bedelden çıkarılmasını kabul etmemekte, dövizli avanslara ait kur farklarının dönem geliri veya gideri olarak dikkate alınmasını istemektedir.

3.3. İthalatta Durum :

İthalatta KDV yi doğuran olay, prensip olarak gümrük vergisi ödeme mükellefiyetinin başladığı, yani gümrük beyannamesinin tescil edildiği tarihtir (Md.21/a). Dövizli işlemlerde KDV matrahı, KDV nin doğduğu gündeki kur üzerinden belirlendiğine göre, ithalde KDV matrahını oluşturan unsurlardan biri olan mal bedelinin de gümrük beyannamesinin tescil tarihine göre belirlenmesi ve bu şekliyle kalması gerekir. Eskiden gümrük beyannamesinin tescilinden fiili ithale kadar geçen sürede oluşan kur farkının ayrıca dikkate alınması gerekiyor ve bu durum farklı uygulamalara, haksızlıklara ve sorun çıkmasına yol açıyordu. 21 inci maddede yapılan değişiklikle, bu sorun giderilmiş, ithalde KDV matrahının tesbitinde mal alış bedeli açısından gümrük beyannamesinin tescil tarihindeki kur esas alınmaya başlanmıştır.